

zaterdag

14.01.2017

20.00 Concertzaal

19.15 Inleiding door

Ignace Bossuyt

Les Arts Florissants & Paul Agnew

Monteverdi's meesters

CONCERTGEBOUW BRUGGE

Het vocale en instrumentale ensemble Les Arts Florissants (FR) is een van de meest bekende en gerespecteerde ensembles voor oude muziek ter wereld. Het ensemble werd in 1979 opgericht door de Frans-Amerikaanse klavecijnist en dirigent William Christie en ontleent zijn naam aan een korte opera van Marc-Antoine Charpentier. Les Arts Florissants speelde een voortrekkersrol in de heropleving van interesse in de Franse muzikale wereld voor een repertoire dat tot dan toe verwaarloosd was, maar dat nu vaak uitgevoerd en bewonderd wordt: niet alleen het 17e-eeuwse Franse repertoire, maar ook de Europese muziek van de 17e en 18e eeuw in het algemeen. Elk jaar presenteert het ensemble een seizoen van ongeveer honderd concerten en opera-voorstellingen in Frankrijk – in de Philharmonie van Parijs, waar ze ‘artists in residence’ zijn, het Théâtre de Caen, de Opéra Comique, het Théâtre des Champs-Élysées, het Château de Versailles – en zijn ze actieve ambassadeurs voor de Franse cultuur in het buitenland.

Tenor en dirigent Paul Agnew (UK) is steeds in trek als uitstekend vertolker van het barokke en pre-klassieke repertoire. Hij maakte zijn veelgeprezen debuut in de titelrol in *Hippolyte et Aricie* van Rameau in het Palais Garnier in Parijs onder leiding van William Christie. Al sinds 1992 zingt hij met Les Arts Florissants en werd de meestgevraagde uitvoerder voor *hautecontre*-rollen in het Franse barokrepertoire. Zijn carrière nam in 2007 een nieuwe wending, toen hij enkele projecten met Les Arts Florissants begon te dirigeren. In 2010 werd hij *Associate Conductor* van het ensemble, en tijdens het seizoen 2013-14, *Associate Musical Director*. Vanuit zijn interesse in de opleiding van nieuwe generaties muzikanten is Agnew ook co-directeur van Le Jardin des Voix, de academie van Les Arts Florissants voor jonge zangers.

Miriam Allen (AU) verruilde in 2003 haar geboorteland voor het Verenigd Koninkrijk, waar ze al snel lid werd van het Monteverdi Choir en de English Baroque Soloists. Inmiddels is ze een vaste waarde in Europa, onder meer bij Le Concert d'Astrée en Les Arts Florissants, maar treedt ze ook nog vaak op in Australië.

Hannah Morrison (UK/IS/NL) werkt geregeld samen met Sir John Eliot Gardiner en is vaak te gast bij Bach Collegium Japan, Les Arts Florissants en sinds het afgelopen seizoen Collegium Vocale Gent. Daarnaast is ze actief als liedzangeres. Ze groeide op in Nederland en studeerde in Keulen en Londen.

Lucile Richardot (FR) begon haar zangcarrière bij de Maîtrise de Notre Dame de Paris. In 2012 richtte ze haar ensemble Tictactus op, dat tijdens het afgelopen MAFestival in Brugge te horen was. Ze stond mee aan de wieg van Ensemble Correspondances, met wie ze afgelopen oktober nog in de Concertzaal te zien was.

Sean Clayton (UK) studeerde in Birmingham en Londen, voordat hij in 2009 de sprong maakte naar het continent met zijn deelname aan Le Jardin des Voix van Les Arts Florissants. Sindsdien verdeelt hij zijn tijd tussen solo- en ensemblerollen bij verschillende ensembles, waaronder bijvoorbeeld die van John Eliot Gardiner.

Cyril Costanzo (FR) is ook een alumnus van Le Jardin des Voix, waaraan hij na zijn studies in Toulon en Marseille in 2013 deelnam. Sindsdien is hij een van de vaste stemmen van de reeks Monteverdi-projecten van Les Arts Florissants. Hoewel hij zich specialiseerde als ensemble-zanger zong hij ook enkele rollen bij de Opéra de Bordeaux.

Les Arts Florissants:
Paul Agnew: leiding & tenor
Miriam Allan: sopraan
Hannah Morrison: sopraan
Lucile Richardot: alt
Sean Clayton: tenor
Cyril Costanzo: bas

—

Orazio Vecchi (1550-1605)
Ardo sì ma non t'amo, tekst: Guarini (1583)
Ardi e gela a tua voglia, tekst: Tasso (1583)

Marc'Antonio Ingegneri (1535/6-1592)
Ardo sì ma non t'amo, tekst: Guarini (1587)
Ardi e gela a tua voglia, tekst: Tasso (1587)

Claudio Monteverdi (1567-1643)
Ardo sì, ma non t'amo, tekst: Guarini (1587)
Ardi o gela a tua voglia, tekst: Tasso (1587)
Arsi ed alsi a mia voglia, tekst: Tasso (1587)

Claudio Monteverdi
Baci soavi e cari, tekst: Tasso (1587)
Dolcemente dormiva la mia Clori, tekst: Tasso (1590)

Luca Marenzio (1553/4-1599)
Non vidi mai, tekst: Petrarca (1585)

Claudio Monteverdi
Non si levav'ancor l'alba novella, tekst: Tasso (1590)
Se tu mi lasci, perfida, tuo danno, tekst: Tasso (1590)

Giaches De Wert (1535-1596)
Vezzosi augelli, tekst: Tasso (1586)

Claudio Monteverdi
Ecco mormorar l'onde, tekst: Tasso (1590)
O Primavera, gioventù dell'anno, tekst: Guarini (1592)

— pauze —

Giaches De Wert
Forsennata gridava, tekst: Tasso (1586)

Claudio Monteverdi
Vattene pur crudel, tekst: Tasso (1592)
Ch'io non t'ami cor mio, tekst: Guarini (1592)

Giaches De Wert
Ah dolente partita, tekst: Guarini (1595)

Claudio Monteverdi
Ah dolente partita, tekst: Guarini (1603)
Piagne e sospira, tekst: Tasso (1603)

Benedetto Pallavicino (ca.1551-1601)
Cruda Amarilli, tekst: Guarini (1600)

Giaches De Wert
Cruda Amarilli, tekst: Guarini (1595)

Claudio Monteverdi
Cruda Amarilli, tekst: Guarini (1605)

(Partituren uitgegeven door
Les Arts Florissants (Pascal Duc))

Les Arts Florissants worden ondersteund door het Franse ministerie van cultuur en communicatie. Sinds 2015 zijn ze in residentie in de Philharmonie van Parijs. De Selz Foundation, American Friends of Les Arts Florissants en Crédit Agricole Corporate & Investment Bank treden op als mecenasen.

Dit concert wordt opgenomen door Klara en uitgezonden op woensdag 1 februari 2017 om 20 uur tijdens 'Klara Live'. Bedankt voor het vermijden van storende geluiden, ook tussen de delen.

Met Nederlandse boventiteling

Uw applaus krijgt kleur dankzij de bloemen van Bloemblad.

Monteverdi en zijn meesters

Torquato Tasso en Francesco Guarini zijn de twee Italiaanse dichters uit de tweede helft van de 16e eeuw die talloze componisten hebben geïnspireerd tot lyrische en dramatische madrigalen. Twee componisten die hun teksten op muziek hebben gezet, steken boven hun tijdgenoten uit: de Vlaming Giaches de Wert en zijn leerling, de Cremonees Claudio Monteverdi. De Wert was kapelmeester aan het hof van de adellijke familie Gonzaga in Mantua, toen Monteverdi er als instrumentalist werd aangeworven. Na de dood van Benedetto Pallavicino, die de Wert in 1596 was opgevolgd, werd Monteverdi bevorderd tot *maestro di cappella*.

Het madrigaal was toen het populairste genre van de wereldlijke vocale muziek in Italië. Toen in 1558 De Werts eerste bundel verscheen (er zouden er nog vijftien volgen), was het madrigaal in drie decennia geëvolueerd tot een genre dat als wereldlijke tegenhanger van het Latijnse geestelijke motet kwalitatief de hoogste toppen scheerde. Dit was te danken aan diverse factoren. Vooreerst waren de teksten vaak van een hoog poëtisch gehalte. Het was voor de componisten een uitdaging om een muzikaal product af te leveren van een artistiek even hoog niveau. Ten tweede nodigde de contrastrijke en sterk emotioneel geladen beeldtaal van de gedichten uit tot een muzikale verklanking die de tekst als het ware op de voet volgde. De componisten waren zo geïntrigeerd door die rijkdom aan expressieve mogelijkheden, dat het madrigaal een waar experimenteerterrein werd waarin zij zich ten volle konden uitleven. Ten derde beschikten de meeste hoven over uitstekende solistische zangers (en zangeressen), die deze technisch veeleisende madrigalen in optimale omstandigheden konden uitvoeren, vaak voor een select gezelschap van kenners.

Alle middelen waren goed om de muziek in dienst te stellen van de tekst, vaak tot in het extreme, zoals ongebruikelijke melodische sprongen, 'verboden' dissonanten, verrassende ritmische contrasten, snelle afwisseling tussen akkoordische voordracht en contrapuntische verwerking, tekstdeclamatie op basis van herhaling van één toon, opeenstapeling van meerdere, vaak contrasterende teksten ...

'Het madrigaal was een waar experimenteerterrein voor componisten.'

De twee belangrijkste boeken waaruit werd geput waren Tasso's briljante epos *Gerusalemme liberata*, vol fantastische avonturen en liefdesverwickelingen tegen de achtergrond van de eerste kruistocht onder leiding van Godfried van Bouillon, en Guarini's pastoraal drama *Il pastor fido*, waarin ook de (al dan niet beantwoorde) liefde in al haar schakeringen centraal staat. Soms werden strofen van beide auteurs in eenzelfde madrigaal gecombineerd, zoals in *Ardo si ma non t' amo*, onder meer getoonzet door Orazio Vecchi, een componist uit Modena, Marc' Antonio Ingegneri, de leermeester van Monteverdi in zijn geboortestad Cremona, en Monteverdi zelf. De tekstuitdrukking is nog beheerst in vergelijking met latere madrigalen. Monteverdi's lieflijke *Baci soavi* is nagenoeg doorlopend gebaseerd op akkoordische declamatie (zoals ook *Dolcemente dormiva*

en *Se tu me lasci*): alles is hier toegespitst op een optimaal verstaanbare tekst dankzij een retorische, dit is een gevoelvol geladen, voordracht. Dissonante samenklanken duiken in *Baci soavi* even op wanneer er sprake is van 'dodelijke pijn' (*il duol di morte*) en een dalende (= 'negatieve') melodische lijn zorgt voor een passend slot op de woorden *O che dolce morire* ('hoe zoet was dan de dood'). Aanstekelijke natuuraferelen, waarin beekjes murmelen en vogels kwetteren (de Wert, *Vezzosi augelli*; Monteverdi, *Ecce mormorar l'onde*) wisselen af met dramatische liefdesklachten of woede-uitbarstingen.

In Tasso's epos ontsnapt de heldhaftige krijger Rinaldo aan de magische krachten van de heks Armida, die op hem verliefd werd. Wanneer hij haar betoverde eiland ontvlucht, reageert ze razend: *Forsennata gridava* van De Wert begint verpletterend met een extreem grote sprong (octaaf plus terts!) op *gridava*. Monteverdi gaat verder met Armida's verwijten in het driedelige *Vattene pur crudel*, hier met een extatische uitroep op crudel, een forse sprong die de declamatie op overwegend één toon dramatisch doorbreekt. Deze techniek is een waarmerk van Monteverdi's madrigaalkunst, die vaak met een minimum aan middelen een maximum aan effect bereikt.

Na zijn derde boek madrigalen uit 1592 volgt Monteverdi's vierde pas elf jaar later, in 1605 gevolgd door het vijfde. Hier bereikt hij de absolute perfectie van het vijfstemmige madrigaal en breidt hij zijn experimenten vooral verder uit op harmonisch gebied. Zelf spreekt hij van een *seconda prattica*, een tweede, nieuwe manier van componeren, waarin de heftige emotionaliteit van de tekst hem als het ware dwingt tot het schrijven van harde, ongeoorloofde dissonanten.

De inzet van madrigalen als *Ah! dolente partita* ('Ach, hartverscheurend afscheid') en vooral *Cruda Amarilli* ('Wrede Amarillis') spreken boekdelen. De Werts en Pallavicino's madrigalen zijn zeker ook meesterstukjes van karakterisering, maar Monteverdi's toonzetting grijpt nog meer naar de keel. Een meesterlijk staaltje van de combinatie emotie en verhaal ('simultaancontrast') is Monteverdi's madrigaal *Piagn' e sospira*: 'Ze weent en zucht' – en intussen krast een verliefde vrouw hun namen in de stam van een boom. De tenor begint met een schrijnend chromatisch motief dat tijdens het verhaal van haar kraspartij blijft opduiken. Heel het stuk door stapelt Monteverdi twee of drie teksten over elkaar heen. Het slot is een meesterzet: alle stemmen declameren op één toon – als versteend van wanhoop – de woorden: 'Terwijl ze haar verdriet in woorden vat, schreit ze haar rozenrode wangen nat' ...

Zo werd het madrigaal in de muziek-geschiedenis een toonbeeld van een uitzonderlijk geslaagde fusie tussen poëzie en muziek.

Ignace Bossuyt

Forsennata gridava

Ontzet riep zij uit: 'Jij die een deel van mij meeneemt en 't andere achterlaat, geef ze aan elkaar terug of dood hen allebei, lichaam en ziel! Blijf staan, o vriend, blijf staan, en hoor mijn laatste woorden aan, nu jij op 't punt staat van dit eiland weg te gaan. Je hoeft je angst voor mij niet uit te leggen: Wie wegvlucht is in staat om nee te zeggen!'
(Torquato Tasso – Giaches de Wert)

Baci soavi e cari

Tedere, lieve kussen die mij in leven houden en mij het hart ontnemen en hergeven, Van jullie moet ik leren hoe een gestolen hart geen dodelijke pijn voelt en toch sterft. Alles wat Amor aan zoetheid bezit – opdat ik u altijd kus – o allerzoetste rozen, heeft hij in jullie geplaatst. Zou u mij smoren met uw zoete kussen tot ik zou sterven, hoe zoet was dan de dood!
(Giovanni Battista Guarini – Claudio Monteverdi)

Ontdek de kunstcollectie van het Concertgebouw

Concertgebouw Brugge verleent onderdak aan een interessante verzameling actuele kunst, die gestaag aangroeit. Voor deze collectie wordt nauw samengewerkt met architect Paul Robbrecht, die samen met de kunstenaars kiest voor werken die in de moderne architectuur zelf geïntegreerd kunnen worden.

Tuymans' *Angel* is een weergave van een engeltje dat zijn moeder elk jaar onder de kerstboom plaatste. Zelf zegt Tuymans dat dit werk tegelijkertijd gaat over 'aantrekking en afstoting'. In het Concertgebouw kreeg *Angel* een plek naast het hoogste balkon van de Concertzaal. Logischerwijs identificeren velen de engel met de harp in de eerste plaats als een muze. In de nieuwe, muzikale omgeving verdwijnt het religieuze naar de achtergrond. Maar het contrast tussen het anonieme en onherkenbare, op grote schaal wellicht zelfs wat dreigende van de engel enerzijds en het traditionele, eerder zoetgevooisde cliché van een musicerende engel anderzijds, is meer dan ooit aanwezig. Het coloriet van *Angel*, met veel voor Tuymans zo karakteristieke grijstinten voegt zich naadloos bij de structuur en het kleurenpalet van het gebouw.

Angel is een uniek werk in Tuymans' oeuvre. De kunstenaar heeft vaker muurschilderingen gemaakt, maar altijd op tijdelijke basis – in het kader van tentoonstellingen, acties en projecten. In het Concertgebouw maakte Luc Tuymans voor het eerst een blijvend monumentaal schilderwerk op een publieke plaats. *Angel* kwam er na de intensieve samenwerking tussen de Stad Brugge en de kunstenaar in 2010, toen Tuymans curator was van een grootschalige tentoonstelling over kunst uit Centraal-Europa in de 20e eeuw.

Luc Tuymans is een van de belangrijkste Europese schilders van zijn generatie. Zijn werk wordt sterk beïnvloed door de fotografie, televisie en schilderkunst. Hij schuwt politiek beladen onderwerpen en referenties naar een onverwerkt verleden niet.

Angel van Luc Tuymans © David Samyn

Victoria Bernáth

za 18.02.17 / 20.00 / Concertgebouw

Er was eens ... / Verhalend concertparcours

In elk van ons schuilt een verteller. Van kinderrijmpjes tot eposen, van griezelsprookjes tot heldendichten, met verhalen geven we het leven zin. In een avontuurlijk concertparcours reizen we door tijd en ruimte, van de middeleeuwen tot nu. Droom weg bij (on)gelukkige liefdes en moedige helden en ontdek wat ons mens maakt. Met onder meer Johanette Zomer, Ensemble Leones, Bert Van Laethem en een première van altviolist-stemkunstenaar Victoria Bernáth.

Stile Antico © Marco Borggreve

vr 24.03.17 / 20.00 / Concertzaal

Stile Antico / Shakespeare's Sweet Harmony

400 jaar na de dood van William Shakespeare legt Stile Antico de muzikale kant van Englands grootste auteur bloot. Werken van zowel protestantse als katholieke tijdgenoten als Thomas Morley, Robert Johnson en William Byrd klinken naast twee gloednieuwe Shakespeare-zettingen, speciaal voor het ensemble geschreven door Nico Muhly en Huw Watkins.

Acoustic Power, een jongerenproject van Concertgebouw Brugge en Symfonieorkest Vlaanderen in opdracht van de Provincie West-Vlaanderen, is genomineerd voor de Klara 'Iedereen Klassiek'-prijs 2016! Stem voor 20 januari op www.klara.be/iedereenklassiekprijs en bezorg ons deze trofee!

BESTEL UW TICKETS NU OP

WWW.CONCERTGEBOUW.BE
+32 70 22 33 02 / IN&UIT 17 ZAND 34 BRUGGE

Praat na de voorstelling gezellig na in het Concertgebouwcafé of vertel ons wat u ervan vond op Facebook of Twitter (@concertgebouwbr).

Gezellig tafelen voor of na een voorstelling met een verrassing op vertoon van het concertticket. www.concertgebouw.be/services.

BRUGGE

DeMorgen.

Knack

Klara

FOCUS|WTV